Om Robert Jakobsson och Teater Albatross.
Aktiviteter i Polen.

Vi åkte till Wroclaw.

Våren 1970 frågade några vänner mig om jag ville följa med dem till en stad i Polen. En av dem hade lånat Pappas Volvo Duett. Varför inte? Och snart var vi på väg. Körande söderut genom från Swinouscje, genom vackra skogar. En gammal Volga körde ikapp oss. I baksätet på bilen satt en man med hatt, viftande med armen som om han ville säga ”välkommen till Polen”.”Vilket land” tänkte jag. Så trevliga människor, som vinkar till varandra sådär. Några minuter senare stoppade samme man vår bil. Han stoppade oss mitt i skogen. Han ville växla pengar. Jag hade hört talas om att man inte skulle växla pengar i polska banker. Inte en chans. Så varför inte!? Han verkade så trevlig.

Över nyårshelgen hade vi åkt till en stad som var omöjlig för mig att uttala : Wroclaw. Jag mötte en värld, som var väldigt olik Sverige. Den var full av fattiga, men vänliga människor och hade mjölkbarer, som inte kostade någonting. Jag gillade verkligen mjölkbarerna! Även om jag inte var intresserad av teater, följde jag med en vän för att se ett skådespel. Det var en fantastisk upplevelse. Det var som om en dörr hade öppnats inom mig. Världen var plötsligt så stor och jag kände mig fullständigt lugn. Jag bestämde mig omedelbart för att bli skådespelare, för att arbeta med teater i framtiden. Jag tog med mig skivor med Marek Grechuta och Ewa Demarcyk till Sverige. De blev mig kära. Särskilt Grechuta. En av de sista dagarna i Polen bjöd jag in alla, också våra polska vänner, till middag på en fin restaurang. Mina svenska pengar hade gjort mig snuskigt rik – Volgamannens pengar fanns i min plånbok. När jag betalade, blev det lite kaos. Folk skrattade. Först förstod jag inte. Mina pengar var från 1942. Inget värda. Mannen med den långa svarta rocken, hattmannen, var inte min favorit längre!

Förundran väckte teaterdrömmar.

Att börja med teater tog sin tid och åren gick. Fem år senare började jag faktiskt med teater och det jag hade sett i Polen var fortfarande min referenspunkt. Efter en tid, medan jag studerade teater vid Universitetet, såg jag foton av pjäsen jag hade sett i Wroclaw. Jag förstod att det var en mycket berömd pjäs av en legendarisk teater. Det var ”Apocalypsis cum Figuris” av Grotowskis Teatr Laboratorium. Så jag köpte böcker, läste artiklar och pratade med folk för att förstå mer om Grotowskis teater.

Vi bildade ELDTEATERN.

Vid den tiden, 1976, startade jag med två vänner en teater, som hette Eldteatern,. Vi ville göra teater som tog människor långt bort från vardagslivet. Vi genomförde en skådespelarträning som hade sina rötter hos Grotowski och Odinteatret. Vi arbetade på landet med en hemgjord blandning övningar. Vi var tre personer, som arbetade tre år för att skapa en entimmesföreställning om ryska revolutionen. Vi hade inga förbindelser med resten av teatervälden

Den hösten, 1976, såg jag en stor utställning av Wladyslaw Hasior i Göteborg. Utställningen har funnits med mig sedan dess. Och i framtiden skulle jag möta honom igen. Jag kommer att återkomma till det.
Efter tre år av väldigt intensivt arbete, ofta schemalagt från morgonen till sena kvällen, hade vi premiär på pjäsen, som hette ”Uppståndelsen”.
Vi mötte starka reaktioner och något senare, när vi spelade på en obskyr vänsterklubb i Göteborg råkade den polska teatern Osmego Dnia se oss. Det var den polsk-svenska fotografen Johanna Helander, som tog dem till vår föreställning. De ville att vi skulle komma och spela i Polen. De talade om en festival i Lublin, Konfrontacje 1981…..

Trollkarlen från Lublin.

Åka till Lublin? Jag hade läst ”Trollkarlen från Lublin” av Isaac B. Singer, den polsk-judiske författaren. Jag älskade boken och jag blev, genom Singer, mycket intresserad av den östeuropeaiska judiska värld som utrotades av nazisterna. Singer var min favoritförfattare i många år framåt och naturligtvis såg jag fram emot att åka till Lublin.

Men sedan åkte vi ut på en europeisk turne´med ”Uppståndelsen”. Vi spelade på Akademia Ruchos scen nära Gamla Stan. De, Akademia Ruchu, gjorde ett starkt intryck på oss. Vi såg en immobil(!) pjäs föreställande en bussresa. På Kulturpalatset såg vi också något av Jozef Szajna.Vi filmade medan föreställningen pågick. De blev arga.

Sedan, 1981, besökte vi Konfrontacje Festival i Lublin. Polen kokade av Solidaritetdrömmar. Affärerna var tomma. Folket var fullt av hopp. Men det starkaste för mig var inte festivalen, utan besöket i Maidanek. Det skakade mig i djupt. Och var det första av många besök, kulminerande med vår föreställning 1986 i en barack i Maidanek för överlevande politiska fångar..Vid det här första besöket i Maidanek förlorade jag kontrollen över mig själv. Jag sprang fram till stängslet och försökte riva ner det.

Gamla Staden i Lublin hade en speciell atmosfär, full av historia. Vi ville komma tillbaka. Vi fick många nya vänner, till exempel människorna kring Teatr Provisorium och de andra så kallade studentteatrarna i Lublin. Och en ung flicka, Beata Ziemska, som vi hjälpte till Sverige, var vår underbara värdinna.

”Uppståndelsen” mötte mycket starka reaktioner i Lublin och i festivalens ”Biuletyn” skrevs mycket bra saker om oss. Skådespelare är ofta osäkra och behöver bra ”feedback” då och då.På den tiden var jag ofta -– och är antagligen fortfarande - misstänksam mot publik som applåderar efter pjäsen. En artighetsgest. Denna ”Biuletyn” var annorlunds, de hade intervjuat åskådare. Och de var verkligen entusiastiska. Jag behöll den länge. Jag har den faktiskt fortfarande. Vårt skådespel började på gatorna. Jag gick omkring, täckt av ett bandage, med en röd flagga och sade HALLÅ. Polisen tog mig. Jag fortsatte spela i polisbilen och sa fortfarande bara HALLÅ…. Festivalen räddade mig ur polisbilen.

Solidaritet.

I augusti 81 och 82 var jag tillbaka i Polen igen. Stora demonstrationer i Warszawa. Jag tror det var 82. Jag såg en gammal man bli slagen av en Zomo-man. Jag var helt klädd i vitt. Jag hade en stor blombukett (med en liten kamera inuti). Jag gick omkring

längs med Gamla Stan. Polisen hindrade alla från att komma in i Gamla Stan….
Men när jag kom gående väldigt långsamt för mig själv, helt klädd i vitt, med blommorna, öppnade polisen spärren för mig! Jag gick ensam över det stora torget vid början av Gamla Stan. Bakom mig slogs, sprang och skrek folk. Jag tror, att det här var sommaren, när de stora blomsterkorsen låg i Warszawas centrum. Allt var så märkligt. Verfremdung, kan man säga.

Lägren.

Overkligheten passade bra till mina besök i både Auschwitz och Maidanek. I Birkenau vandrade jag på vintern med en guide, en fransktalande före detta fånge, som ville lära mig många saker. Han kommunicerade på ett väldigt intensivt sätt. Jag förstod inte mycket. Han var verkligen gammal. När han talade om kriget, var det som om det fortfarande pågick. Det var tät dimma och de nakna skorstenarna såg overkliga ut. Plötsligt ser jag en hjort gå bara några meter ifrån oss. Jag kommer aldrig att glömma det. I Lublin bodde jag alltid hos min vän Malgorzata. Från hennes vindsfönster kunde jag se ut över Maidanek. Jag hade en del kontakt med de före detta politiska fångarna. De hade en förening, som hette Klub Maidanka. Väldigt trevliga gamla människor, som berättade sina häpnadsväckande historier. De sade att Jag kunde komma med min teater och spela i en barack i Maidaneklägret. De ville arrangera det.

Vid det här laget hade jag lämnat Sverige och arbetade med en italiensk teater, Teatro Nucleo. Det var där jag fick höra talas om Jaruzelskis kupp i december. Jag ringde till vänner i Polen och Sverige från den lokala baren utanför teatern. Det var en mardröm. Och telefonsamtalen var alldeles för dyra.

TEATER ALBATROSS och vår tama kaja.

1984 var jag tillbaka i Sverige. Jag bildade teater Albatross tillsammans med min f.d fru. På sommaren åkte vi till Poznan för att besöka Osmego Dnia. Vår plan var, att senare åka runt i Polen ett tag. Vi tog med oss en kaja från Sverige. Kajan blev sjuk. Allt var plötsligt väldigt dramatiskt. En natt dog kajan. Jag kommer ihåg, att strax innan han dog blev han plötsligt helt tillfrisknad. Jag väckte min fru: ”titta, han är OK! I samma ögonblick dog han.Vi åkte hem. Min fru tyckte att det var för jobbigt att vara i Polen under den tiden. Folket på Osmego Dnia trodde att vi åkte hem för att kajan dog. Men så var det inte. Hur som helst roade det dem mycket.

1985 hade vi gjort en pjäs, SVARTA BLOMMOR, om Förintelsen. Vi for på turne´ till Polen. Osmego Dnia, Teatr Provisorium och Akademia Ruchu hjälpte oss. Vi spelade i Bialystok, Lomza, Torun, Bygdgozsc, Katowice, Slupsk, Krakow, Poznan, Lodz, Lublin och Warszawa. Vi spelade på Dom Kulturys, på teatrar, på studentklubbar. Vi spelade också på ett gymnasium i Torun. Det var ofta unga människor, som stod något utanför det etablerade samhället, som hjälpte oss. På vissa platser var borgmästaren och mycket officiella personer inblandade. Då fick vi medaljer och vodka.

Det var en märklig tid.Vi var inte så kända i Sverige och i början var det lättare att sälja vår föreställning och få stor publik i Polen än i Sverige! Dessutom var vi extremt

rika i Polen. I Sverige hade vi ingenting. I Polen åt vi Bif Tatarski, i Sverige vanlig spaghetti.

PAGART.

Vi kom tillbaka 1986. Den här gången hjälpte den officiella Art-Agency, PAGART oss att organisera turnèn. Bakgrunden: När vi skulle spoela på ett av Dom Kulturys i Warszawa ´85, gick vi en vecka före föreställningen (på väg från Lomza till Torun) upp till PAGARTS kontor i Warszawa. Vi ville, att de skulle se vår pjäs. De var väldigt otrevliga. De sade att de bara stödde professionell teater. Albatross var, enligt dem, bara en studentteater. De var inte intresserade. När vi lämnade kontoret (väldigt arga på grund av deras arrogans) berättade vi igen när och var vi skulle spela nästa lördag i Warszawa.
- Hursomhelst, vi spelade i Warszawa, i någonting som jag minns såg ut som en stor lägenhet, är det möjligt? Efter pjäsen kom en gammal kvinna till oss. Hon grät högljutt. Efter ett tag förstod vi, att det var kvinnan från PAGART. Chefen. Hon var helentusiastisk över vår pjäs. Plötsligt kunde hon tala tyska och antagligen lite engelska. Hon berättade om sitt liv för oss, om kriget, om Hemmaarme´n. Ibland berättade hon och ibland grät hon. Senare blev hon vår vän. Jag tror att hon hette Alina Jablonska.

Alltihop ledde till att PAGART 86 organiserade en internationell studentteaterfestival på Stodola, den berömda studentklubben i Warszawa. Jag tror att den gjordes i samarbete med Akademia Ruchu. Vi var glada att komma tillbaka. Jag minns att pengarna till båtresan till Polen gavs till mig i handen av en polsk turist i Göteborg. Chefen ville inte ha något med västerländska banker att göra! En annan egendomlig sak: vi ville ha bensinpengar från PAGART. Vi var lite trötta på det faktum, att vi, när vi skulle köpa bensin, var tvungna att fylla en dunk och sedan bära den till bilen. Och det måste vara en polack, som köpte bensinen. Så de flesta av våra värdar i Polen har burit tunga bensindunkar åt oss. Med PAGART vid vår sida trodde vi att det skulle bli slut på denna pinsamma historia. Nej,nej. Alina Jablonska sade: Ge lite choklad till arbetarna på bensinstationen, så låter de er köpa bensin till polska priser! Polen var alltid Polen. Våra värdar fick fortsätta att bära de tunga dunkarna.

I en barack i Maidanek.

Jag tror att det var under den här turne´n som vi spelade i en barack i Maidanek för de före detta politiska fångarna. Det var1986 och Slawek Skop på Provisorium i Lublin fascinerade oss och hjälpte oss mycket. Av honom köpte jag hans polska högtalare, som jag fortfarande använder. Han drömde om att resa ut i världen, t.o.m. om att erövra världen och vi skulle hjälpa honom och Provisorium att göra det! Inom ett år besökte Teatr Provisorium Sverige, både Stockholm och Göteborg. I Göteborg spelade de på Angeredsteatern, som då var en institutionsteater med många stalinister i ledningen. Jag minns att Provisorium berättade om de konstiga diskussionerna efter pjäsen!

Det var väldigt speciellt, en slags helig atmosfär, att spela i baracken i Maidanek. Ungefär 40 före detta fångar, numera nästan alla döda, såg oss. De satt fullständigt tysta, orörliga. Ingen såg på texten. Vi var osäkra. Var de uttråkade? Vi pratade under den rikligt tilltagna måltiden som de bjöd oss på efteråt. Nej, de var inte uttråkade! Men de flesta av dem hade inte varit tillbaka på insidan av Maidanek sedan kriget. De hade arbetat mycket med Klub Maidanka, besökt skolor och berättat om sina erfarenheter, skrivit rapporter om sina upplevelser och så vidare. Men att vara tillbaka

i baracken var väldigt starkt. Sedan var de förvånade, att vår pjäs var så judisk. Det var trevligt, men det förvånade dem! En av de gamla fångarna hade också bjudit in ungefär 15 år gamla skolbarn att komma. Ungdomarna var rörda av att vara där med de gamla fångarna. Och de gamla var rörda över att vara där medungdomarna.
I vår föreställning hade vi en stor karusell gjord av glas, en ide´som hade uppkommit från karusellen utanför Warszawas getto, karusellen från Milosz dikt om Campo di Fiore. Att spela där i baracken fick historien att komma tillbaka för mig. Tivolimusiken och de vackra färgerna från den upplysta, snurrande karusellen inuti baracken gjorde fiktionen verklig. Jag var överväldigad.

Det var något år som Teater Albatross var favoriter hos PAGART. Så föll plötsligt muren, och historien vände blad.

Tokalynga Teaterakademi i Halland.

1988 köpte Teater Albatross ett stort hus på landet utanför Göteborg. Vi kallade huset Tokalynga Teaterakademi. Teater Albatross är fortfarande baserad där. Polska vänner, skådespelare och folk utanför teatern har hittat hit för att besöka oss.

Wladyslaw Hasior.

1989 gick jag in i en konstnärlig och personlig kris. Efter att ha renoverat vårt hus förberedde vi en ny pjäs.Plötsligt var arbetet så svårt. Folk var arga. Skådespelarna åkte iväg. Min fru försvann också med vår femåriga dotter. Jag var alldeles ensam i ett gigantiskt hus mitt i skogen.Jag kände ingen, som bodde i närheten. Jag gick in i en depression. Jag gjorde ingenting. Inga planer. Ingenting. Inget betalande av räkningar. Det var bara en sak, som gav mig lite tröst: ett program, ett flygblad, om den polske skulptören Wladyslaw Hasior. Programmet från utställningen, jag hade sett 1976. Jag var så fascinerad. En dag fick jag reda på, genom en svensk skulptör, att Hasior hade en utställning i Tallinn. Jag lyckades få tag på det största konstgalleriet i Tallinn. Jag visste genom flygbladet, att Hasior talade en del franska och jag kom att tala med en man som talade franska på ett konstigt sätt. Jag kunde inte bestämma mig för, om det var Hasior eller inte, som jag talade till, men jag sade till mannen, att jag skulle komma till Tallinn vid en viss tidpunkt och se utställningen.
Och jag kom till Tallinn. Jag hittade galleriet och där var utställningen. Mitt i rummet var en man som ut som Hasiors foto i flygbladet. Han sa till mig: ”Monsieur Robert Jakobsson?”. Det var han. Jag älskade utställningen.

Jag sade till Hasior, att jag ville spela teater på hans utställning. (Jag blev förvånad när jag hörde mig själv säga det).- En underbar ide´, min nästa utställning är i Södertälje, i Sverige!
Jag gick hem, fortfarande deprimerad. Efter ett tag ringde chefen för Konstgalleriet i Södertälje: ”Jag har hört från Hasior att Du skall spela teater här!? ” Jag sade att jag var deprimerad och inte hade en aning om vad jag skulle spela. Han sade att Hasior ville att

jag skulle komma den 10:e maj och att de skulle ge mig mycket pengar! Så jag kunde inte säga nej!

Och en solig dag i april, började jag få idee´r, texter, bilder… Jag for till Södertälje, Jag spelade min lilla pjäs, finalen var att jag brände en gädda, som jag höll i. Efter en stund gick Hasior över scenen till mig. Plötsligt såg jag hur stor han var. Och nu letade hans ögon efter mina! Han gav mig en riktig björnkram, som tog andan ur mig och sade med stark röst: Teatr Hasiorski! – jag tänkte, att det var en positiv signal och var lycklig.
Jag for hem igen. Blev deprimerad igen. Men Hasior övertygade mig att komma till hans nästa utställning också, denna gång till Esbo, Finland. Att spela där var också mycket trevligt.
Dagen efter föreställningen frågade jag Hasior om jag kunde få tillåtelse att göra kopior av en del av hans arbeten, att s a s ha min egen Hasior-utställning. Han tyckte inte om ide´n och sade nej, men ändrade sig när han såg hur ledsen jag blev av hans reaktion. – OK, men du måste kalla dem repliker, inte kopior!
Under de följande åren, fram till W.Hasiors död, höll jag viss kontakt med honom. Jag besökte honom några gånger i Zakopane – i hans museum där han gav mig sitt speciella te och berättade obegripliga historier på franska. (Vi var, båda två, väldigt dåliga på franska) . Jag besökte honom också i Bryssel, där han hade en viktig utställning. Där köpte jag ett av hans favorit – standar : Vinnaren. Vinnaren finns fortfarande i den permanenta Hasior – utställningen på Tokalynga Teaterakademi. Välkommen på besök, käre läsare!
När Hasior dött 1999 skrev jag en minnesartikel i Dagens Nyheter, jag saxar ur texten: ”Hasior ville, inför att Krakow år 2000 skulle bli Europas Kulturhuvudstad, bygga ett system av vajrar över staden på vilka han kunde fästa dockor med vingar. Brinnande änglar som skulle fara mellan stationer annorlunda än de vanliga.”

Skulpturer på Tokalynga.

Hemma på Tokalynga (namnet på den lilla by där Teater Albatross är belägen) började jag, med en del nya medarbetare, att göra dessa repliker. Det var ett trevligt sätt, att lära känna grannarna på. De gav mig sitt rostiga skräp, gamla trasiga jordbruksredskap och liknande…..Jag behövde de föremålen för att kunna göra replikerna till Hasiors skulpturer. Och plötsligt var jag mycket aktiv. Grannarna kom för att titta på vad vi gjorde. En del polska vänner som Zbysek Morawski från Wroclaw hjälpte mig att få ordning på sakerna. Och vi gjorde inte bara replikerna. Jag hitade så många underbara saker som jag kunde uttrycka mig själv genom att också mina egna skulpturer tog form. En dag, när jag berättade om min depression, frågade jag mig själv – deprimerad, varför säger jag att jag är deprimerad?!

Till Teatr Laboratorium.

Jag började turnera. Pjäsen hette : ” Den Brinnande mannen ”. Innehållet handlade i stor utsträckning om mina erfarenheter i Polen. Speciellt i koncentrationslägret Maidanek. Vi spelade mycket. Vi var senare tre män som spelade. Vi blev inbjudna till Wroclaw, för att spela på Teatr Laboratorium, Grotowskis före detta teater. Det var 1990. Exakt tjugo år efter att jag hade sett pjäsen som förändrade mitt liv. Och nu var vi där för att spela för en del av samma människor.

En dag efter vår sista föreställning där blev jag stoppad av en ung flicka på gatan. Hon ville berätta något för mig. Hon tyckte inte, att det kändes bra att gå till den teatern, eftersom hennes far hade spelat där. Platsen var helig för henne. Men hon hade älskat vår föreställning. Hon ville tacka oss. Hennes far hade dött nyligen. Hans namn var Ryszard Cieslak. Han hade levt och andats genom teatern. Hon saknade honom. Jag mindes, att det var hennes far, som hade trollbundit mig mest. Hon var tjugo år. Vi blev vänner.

Det här mötet med vad som var kvar av Teatr Laboratorium var viktigt. Stefa Gardecka, en underbar kvinna från kontoret, kom att hjälpa oss mycket. Hon blev också en vän.

Allen Ginsberg i Polen!

Och när vi några år senare, 1994, hade gjort en pjäs om den amerikanske poeten Allen Ginsbergs liv, hjälpte Stefa och Osmego Dnia och Teatr Provisorium oss att turnera i Polen. Vi kom till nya och gamla ställen. På Osmego Dnia Teatr hade vi ett workshop för ungdomar. Det var mycket inspirerande. Ungdomarna var fulla av liv. Jag hade en känsla av, att amerikaniseringen som svept över Polen efter Berlinmurens fall, höll på att minska.
Ett trevligt nytt ställe var Teatr Kaana i Stettin. En teater nött av tidens tand med ett verkligt utslitet scengolv. Väldigt snälla människor. Storartad publik.

Arrogans - eller var det humor? - i restaurang.

Det var bara ett problem: vi åt gratis på en speciell restaurant. Efter maten tycker jag om att få kaffe med mjölk. Och jag hade lagt märke till – sedan 1970 – att det vanligen inte fanns mjölk på restaurangerna. Ingen färsk mjölk. Så jag drack inte kaffe på polska restauranger. Men eftersom vi skulle äta där i 5 dagar och servitören vägrade att hämta mjölk åt mig, bestämde jag mig en dag för att ta en promenad efter att ha ätit lunch och köpa mjölken själv. Affären låg förvånande långt borta. Hursomhelst, jag njöt av mitt kaffe med mjölk. Några timmar senare, efter middagen samma dag, ville jag ha min mjölk till kaffet. (Jag hade bett servitören att ställa vår mjölk i kylskåpet). Men på exakt samma sätt som han hade sagt de andra dagarna, att de inte serverade mjölk, sade han det igen..Vi var förvånade. – Den är i kylskåpet, sade jag. - Nej, vi hällde ut den, eftersom vi inte serverar mjölk! Berlinmuren verkade fortfarande finnas kvar.

Vi åkte till Polen igen 94 och 95. Stefa Gardecka hjälpte oss, och det gjorde Bureau Podroszy, en ny teater från Poznan, också.

Kaziemerz Nad Wisla.

På sommaren 1994 reste jag med Susanna, en vän, till Kaziemerz nad Wisla. Vi bodde på skollärarnas pension. Jag ville se mer av denna legendariska, före detta judiska by. Vilken vacker plats! Byn, omgivningarna, floden Wistula! När jag vandrade i den judiska historiens fotspår besökte jag den före detta synagogan. Kvinnan, som arbetade där, talade på ett bryskt sätt om för mig, att det var en biograf, inte en synagoga! På slutet drog hon bort en svart gardin, voila,´ bakom den fanns en stor målning från synagogans tid. Det var uppenbart att hon inte

tyckte om mig.
Dagen efter pratade jag med en teaterdirektör från Lodz. Vi vandrade på Wistulas strand. På andra sidan floden fanns en vacker slottsruin. Vi pratade om olika saker. Jag sade att det var konstigt att den här staden, Kazimierz, hade varit judisk shtetl före kriget och nu var det som om historien aldrig hade hänt, det fanns nästan inga tecken på den historien. Han var ganska negativt inställd till min åsikt! Jag var frustrerad och tänkte att jag ville göra en pjäs om polsk-judisk historia och spela den på stora torget - rynek - i Kaziemirz Nad Wisla.

Vi spelade gatuteater om förintelsen.

Och det hände! 1998 kom Teater Albatross till Polen för att spela pjäsen HELIG!, som berättade om den judiska värld, som utrotades under andra världskriget. Det var en gatuteaterföreställning, med stora Hasiorinspirerade skulpturer. Teatr NN från Lublin hjälpte oss att organisera en turne´, både i Lublin – området och över hela Polen. I Lublin spelade vi i Gamla Stan för mer än 2500 människor! I Kaziemerz Nad Wisla, Deblin, Lubartow och Tykocin hade vi i allmänhet mycket stor och varm publik. I Lubartow gick inte publiken på 700 personer efter föreställningen. De såg oss ta hand om vår rekvisita och packa bussarna. Och efter en timme eller så, började de droppa av. Många kom till mig, eller någon annan av Albatross, för att ungefär säga: - Tack. Jag heter Jacek, Jag arbetar på fabriken där borta. Välkommen tillbaka till vår by. Hoppas att vi ses igen! Adjö! Jag tror att åtminstone 40 personer kom till mig på det viset! Vi var rörda.

Tykocin är värt ett eget kapitel. Den lilla staden har en renoverad stor synagoga av sten. Den siste från Bialystoks judar brukade åka dit var dag. Vi hade några underbara oförutsägbara dagar med honom och vänliga Tykocinbor.
Vi spelade också i städer som Gdansk, Warszawa, Krakow, och Walbrzych. Alltid stor publik. Vissa människor följde oss.Vi såg dem i publiken om och om igen. En av dem gav oss en teckning. En kvinna gav oss en vacker ring efter föreställningen i Kaziemerz nad Wisla.
Av den mycket omdiskuterade polska antisemitismen såg vi knappast någonting.

Vi fick besök.

När vi besökte Lublin 1998 bjöd vi folk att hälsa på oss på Tokalynga i Sverige. Vi var mycket överraskade när 15 personer kom på besök i augusti samma år! Ett företag skickade sin personal till oss!
Och än mer överraskade blev vi när ca 30 personer kom – en skolklass – året efter.
Båda grupperna stannade nog en vecka.

******

Efter turnén 1998 med gatuföreställningen HELIG! spelade vi inte i Polen på länge.

Några år senare, när jag var tillbaka i Zakopane, i Hasiors Museum, som kändes tomt utan sin husbonde hände mig något märkligt. En man tog mig i armen på gatan i Zakopane han tog mig in i sitt hus, till sin TV, som var på. Han sade något obegripligt och

pekade på TVn, där ett flygplan gick rakt in i en skyskrapa. Märkliga bilder, det såg ut som New York. Han var mycket upprörd. Det här var 2001 och jag var med en medarbetare från Teater Albatross, Kristina Jacobsson, på en researchresa i Polen inför en föreställning om Kvinnoorkestern i Auschwitz: ***Det var länge sedan orkestern spelade***. En vecka senare förstod vi vad som hade hänt i New York den 11:e september.

Jag slutar denna historia här. Någon talade just om för mig att Marek Grechuta har dött. Jag är ledsen. Jag som hoppades att han en dag skulle KOMMA TILLBAKA.

Robert Jakobsson 07 03 19
Översättning från engelska: Henrik Hinder